

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

ESIMENE OSAKOND

KOHTUASI DELFI AS vs. EESTI

(Kaebus nr 64569/09)

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

10. oktoober 2013

Käesolev kohtuotsus jõustub konventsiooni artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimustel. Kohtuotsust võidakse keeleliselt toimetada.

Kohtuasjas Delfi AS vs. Eesti,

Euroopa Inimõiguste Kohus (esimene osakond) kojana, kuhu kuuluvad

esinaine Isabelle Berro-Lefèvre,

kohtunikud Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiiev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Ksenija Turković,

Dmitry Dedov,

ja *osakonna sekretäri asetäitja* André Wampach,

olles pidanud nõu kinnisel istungil 17. septembril 2013,

tegi nimetatud kuupäeval järgmise otsuse.

MENETLUSE KÄIK

1. Kohtuasi põhineb Eestis registreeritud aktsiaselts Delfi AS (edaspidi „kaebaja”) 4. detsembril 2009 inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „konventsioon”) artikli 34 alusel kohtule Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebusel (nr 64569/09).
2. Kaebajat esindas Tallinnas tegutsev advokaat V. Otsmann. Eesti Vabariiki (edaspidi „riik”) esindas M. Kuurberg Välisministeeriumist.
3. Kaebaja väitis, et rikuti tema sõnavabadust.
4. 11. veebruaril 2011 edastati kaebus riigile. EIK otsustas teha ühel ajal otsuse nii kaebuse vastuvõetavuse kui sisu kohta (artikli 29 lõige 1).
5. Kirjalikud seisukohad esitas Varssavis asuv Helsingi Inimõiguste Fond, millele kohtu esinaine oli andnud loa sekkuda kolmanda isikuna (konventsiooni artikli 36 lõige 2 ja reegli 44 lõige 2).

ASJAOLUD**I. KOHTUASJA ASJAOLUD**

6. Kaebaja on Eestis registreeritud aktsiaselts.

A. Kohtuasja taust

7. Kaebaja on päevas kuni 330 uudisteartiklit avaldava interneti uudisteportaali Delfi omanik. Delfi on Eesti suurimaid interneti uudisteportaale. Delfi avaldab eesti- ja venekeelseid uudiseid Eestis ning tegutseb ka Lätis ja Leedus.

8. Kõne all oleval ajal olid uudisteartiklite teksti lõpus sõnad „Lisa kommentaar” ja lahtrid kommentaaride ning kommenteerija nime ja meiliaadressi (valikuline) jaoks. Nimetatud lahtrite all olid nupud „Avalda kommentaar” ja „Loe kommentaare”. Teiste jäetud kommentaaride lugemiseks oli eraldi ala, kuhu pääses nupu „Loe kommentaare” abil. Kommentaarid laaditi üles automaatselt ning kaebaja ei toimetanud ega muutnud neid. Artikleid kommenteeris päevas ligikaudu 10 000 lugejat, kellest enamik postitas kommentaare pseudonüümide all.

9. Kaebaja oli juurutanud teatamise ja kõrvaldamise süsteemi, mille kaudu võis iga

lugeja märkida kommentaari leimiks (solvava, mõnitava või vihkamist õhutava sisuga sõnum internetis) ja vastav kommentaar kõrvaldati viivitamata. Lisaks oli loodud süsteem, mis kustutas automaatselt teatud roppe sõnatüvesid sisaldavaid kommentaare. Samuti võis laimava kommentaari ohver teavitada kaebajat otse ning vastav kommentaar kõrvaldati viivitamata.

10. Kaebaja oli võtnud meetmeid teavitamiseks kasutajaid, et kommentaarid ei esinda kaebaja seisukohti ja kommentaaride koostajad vastutavad kommentaaride sisu eest ise. Delfi veebilehel olid kommenteerimistingimused, mis sisaldasid alljärgnevat:

„Delfi kommentaarikeskus on tehniline vahend, mis võimaldab kasutajatel avaldada oma kommentaare. Delfi ei toimeta kommentaare. Kommentaari autor vastutab kommentaari sisu ning avaldamise eest. Tasub teadvustada, et Eesti kohtupraktikas on lahendeid, mille kohaselt kommentaari autor on saanud kommentaari sisu eest karistada.

Delfi keelab kirjutada kommentaare, mis ei vasta sisult hea tava reeglitele.

Need on kommentaarid, mis:

- sisaldavad ähvardusi;
- sisaldavad solvanguid;
- õhutavad vaenule ja vägivallale;
- sisaldavad üleskutseid ebaseaduslikele tegevustele;
[---]
- sisaldavad ebatsensuurseid väljendusi ja labasusi;
[---]

Delfil on õigus sellised kommentaarid kustutada ja piirata nende autorite ligipääsu kommentaaride kirjutamisele. [---]”

Tekstis selgitati ka teatamise ja kõrvaldamise süsteemi toimimist.

11. Riik väitis, et Delfi on Eestis kurikuulus laimavate ja alandavate kommentaaride avaldamise poolest. Nädalaleht Eesti Ekspress avaldas 22. septembril 2005 toimetuse avaliku kirja, mis oli adresseeritud justiitsministrile, peaprokurörile ja õiguskantslerile ning milles tunti muret inimeste pideva mõnitamise pärast avalikel internetilehekülgedel Eestis. Delfit nimetati jõhkra ja ülbe irvitamise keskuseks.

B. Artikkel ja interneti uudisteportaalis avaldatud kommentaarid

12. 24. jaanuaril 2006 avaldas kaebaja internetiportaalis Delfi artikli „SLK lõhkus plaanitava jäätrassi”. Jäätrass on avalik tee üle külmunud veekogu, mis on talviti avatud Eesti mandriosa ja mõne saare vahel. Lühend SLK tähistab AS Saaremaa Laevakompaniid. SLK osutab avalikke transporditeenuseid parvlaevadega mandri ja mõne saare vahel. L. oli kõne all oleval ajal SLK nõukogu liige ja äriühingu ainu- või enamusosanik.

13. 24. ja 25. jaanuaril 2006 kogus artikkel 185 kommentaari. Umbes 20 neist sisaldasid L.-i isiku vastu suunatud ähvardusi ja solvanguid.

14. 9. märtsil 2006 nõudsid L.-i advokaadid, et kaebaja kõrvaldaks solvavad kommentaarid ja maksaks mittevaralise kahju hüvitist 500 000 krooni (umbes 32 000 euro) suuruses summas. Nimetatud nõue puudutas alljärgnevat 20 kommentaari:

„1. 1. väinameres on hoovused

2. sinu poolt pakutud kohtadele on lahtine vesi lähemal ja jää õhem.

Ettepanek – teeme nagu 1905-ndal, läheme kaigastega kuressaarde ja ajame L ja L kotti

2. kuradi sitapead...

niigi suplevad rahas tänu sellele monopolile ja riigi dotatsioonidele ja nüüd hakkas kartma, et autod võivad paar päeva üle jää saartel käia, ilma, et tema kukrusse midagi tilguks, põle sisse oma enda laeval, haige juut!

3. tore, et Langi algatus pole õigeusklike netileimarite ridu murdnud. andke valu, kamraadid, VL ahju!

4. lkene mine uputa ennast ära

5. ehee... no vaevalt see kogematta nyyd oli ... mölakad rsk.

6. NEGODJAI!!!

7. Mida vingute, lööge see raisk ükskord maha Tulevikus uued teavad, millega riskeerivad, eks nendelgi ole ju ainult üks eluke.

8. ... on Jumala õigus. Teistele saarlastele ja isehakanud meestele hoiatuseks täide viia omakohus. Ei siis enam niimodi tehtaügatahes L väärriks väga seda ex.

9. „hea mees elab kaua, kaua., sitamees kaks-kolm päiva”

10. kui jäätee oleks hoiaks mandril käiguga autotäie rahva ga 500 vabalt kokku, krdi l maksa kinni mulle nüüd se kokkuhoid, ei tea miks su praamid 3h sõidavad kui nad sul nii kõvad aissbreikerid on, mine oma sitt ollaga pärnu sadamat parem lahti lükkama,krdi aff, niikuinij panen üle ja kui põhja lähen oled sina süüdi

11. ja kas keegi paskade vastu ei saa?

12. Saarlased ja hiidlased, tehke siis sellele jobskile 1:0 ära.

13. huvitav kas lt saaremaal maha ei lööda? nii omadele käru keerata.

14. Rahvas kaagutab paar päeva Internetis, kuid nii pätid (kui ka need, keda toetatakse, ja keda me ise oleme valinud end esindama) pistavad raha taskusse ega pööra mingit tähelepanu sellele nettisõimule – see ei torgi mitte kellegi tagumikku.

Kunagi oli meri põlvini ka Metsamaal jt suurema kaliibri pättidel, kuid ahnus maksis kätte (RIP). Maksab ka praegustele pättidele varem või hiljem. Mida külvavad, seda ka lõikavad, kuid sellegipoolest tuleks neid ohjeldada (omakohtuga, kuna riik on nede vastu võimetu – nemad valitsevadki reaalselt riiki), sest nemad elavad vaid tänase päeva nimel. Homme tulgu või veeuputus.

15. see vätseslahv saab ühekorra mu käest tordiga.

krt nii kui paja tulele paned ja sauna korstnast suitsu tõuseb, on saaremaalt varesed platsis- arvavad,et hiidus seatapp tulemas, tutkit

16. vördjad!!!! Ofelial on ka ai jääklass, niiet see pole vabandus miks Olat oli vaja!!!

17. Eesti riik, mida saast on juhtimas saasta rahastamisel, saasta Ühiskonnastaseid tegusid loomulikult ei takista ega karista. Aga noh - ka igal ll on kord oma mihklipäev... ja oina mihklipäevaga seda võrrelda ei saa mitte. Tegelt täitsa kahju Lst - ikkagi inimene... :D :D :D

18. ... kui ikka selliste tegude peale L äkitse haiguslehele peaks jääma ja ka järgmise jäätee lõhkumise puhul... siis kas ta ikka kolmandat korda enam riskib sigatseda? :)

19. kuradi vördjas see l...oleks varsti kodus saanud käia oma beebiga...ise ei suuda ta kompanii nagunii normaalset laevaihendust tagada ja hinnad on ka sellised, et...tõeline kaabakas...tekib küsimus kelle taskud ja suu ta on raha täis toppinud, et niimoodi sigatseb aastast-aastasse

20. ega sitast saia ei tee; ja paber ning internet kannatavad kõike; ja lihtsalt enda lõbuks (tõepoolest ei lähe see rahva arvamus riigile ja Lle ju vähimatki korda)... lihtsalt niisama lõbu pärast, ilma mingi rahaahnuseta - kusen siin Lle korvaja siis situn talle pähe ka veel. :)”

15. Kaebaja kõrvaldas solvavad kommentaarid samal päeval.

16. 23. märtsil 2006 vastas kaebaja [L.-i] advokaatide nõudele. Kaebaja teatas [L.-ile], et

kommentaariid kõrvaldati teatamise ja kõrvaldamise süsteemi alusel, ning keeldus rahuldamast mittevaralise kahju hüvitamise nõuet.

C. Tsiviilkohtumenetlus kaebaja vastu

17. 13. aprillil 2006 esitas [L.] kaebaja vastu hagi Harju Maakohtusse.

18. 28. mai 2007 kohtuistungil väitsid kaebaja esindajad muu hulgas, et juhtudel nagu näiteks pronksiöö juhtum (pronkssõduri monumendi teisaldamisega seotud avalikud rahutused 2007. aasta aprillis) kõrvaldas Delfi ööpäevas 5000–10 000 kommentaari, sh omal algatusel.

19. 25. juuni 2007 otsusega jäeti [L.-i] hagi rahuldamata. Maakohus leidis, et kaebaja vastutuse välistab infoühiskonna teenuse seadus, mis põhineb e-kaubanduse direktiivil (Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu 8. juuni 2000 direktiiv nr 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul). Kohus leidis, et kaebaja uudisteportaali kommentaarikeskkonda tuleb eristada tema ajakirjanduslikust tegevusest. Kaebaja tegevus eelnimetatu haldamisel on mehaaniline ja passiivne. Kaebajat ei saa pidada kommentaaride avaldajaks, samuti ei olnud tal kohustust kommentaare jälgida.

20. 22. oktoobril 2007 rahuldab Tallinna Ringkonnakohus [L.-i] apellatsioonkaebuse. Ringkonnakohtu arvates on maakohus ekslikult leidnud, et kaebaja vastutus on infoühiskonna teenuse seaduse alusel välistatud. Maakohtu otsus tühistati ja asi saadeti samale kohtule uueks läbivaatamiseks.

21. 21. jaanuaril 2008 keeldus Riigikohus kaebaja kassatsioonkaebust menetlusse võtmast.

22. 27. juunil 2008 rahuldab Harju Maakohus [L.-i] kaebuse pärast asja uuesti läbivaatamist. Ringkonnakohtu juhiste kohaselt tugines maakohus võlaõigusseadusele ja ütles, et infoühiskonna teenuse seadus siinkohal ei kohaldu. Maakohus märkis, et kaebaja oli oma veebilehel avaldanud teksti, märkides, et kommentaare ei toimetata ning keelatud on kirjutada kommentaare, mis ei vasta heale tavale, ja kaebajal on õigus need kustutada. Kaebaja oli loonud ka süsteemi, mille abil said kasutajad teatada halvast kommentaarist. Maakohtu hinnangul aga sellest ei piisanud ja samuti ei taganud see üldiste isikuõiguste piisavat kaitset. Kohus leidis, et kaebajat tuleb käsitleda kommentaaride avaldajana, ja et kaebaja ei saa vastutust välistada vastavasisulise avaldusega, mille kohaselt ta ei vastuta kommentaaride sisu eest.

23. Maakohus leidis, et Delfi uudisteportaalis avaldatud artikkel ise on tasakaalustatud. Mitmete kommentaaride vorm aga kaldus vulgaarsustesse, need olid alandavad ja laimavad ning kahjustasid [L.-i] au, väärikust ja mainet. Kommentaarid ületasid õigustatud kriitika piire ja kujutasid endast lihtsalt solvanguid. Kohus jõudis järeldusele, et sõnavabaduse õigus ei laiene asjaomaste kommentaaride kaitsele ja et rikuti [L.-i] isikuõigusi. [L.-i] kasuks mõisteti välja mittevaralise kahju hüvitis 5000 krooni (320 eurot).

24. 16. detsembril 2008 jättis Tallinna Ringkonnakohus maakohtu otsuse muutmata. Ringkonnakohus rõhutas, et kaebajal ei olnud kohustust teostada eelkontrolli oma uudisteportaalis postitatud kommentaaride üle. Kuid eelkontrollist loobumise korral pidanuks kaebaja siiski looma muu efektiivse süsteemi, mis tagaks õigusvastase sisuga kommentaaride internetiportaalist võimalikult kiire kõrvaldamise. Ringkonnakohus leidis, et kaebaja võetud meetmed ei olnud piisavad ja kommentaaride jälgimise kohustuse panemine kommentaaride võimalikele ohvritele ei olnud kooskõlas hea usu põhimõttega.

25. Ringkonnakohus ei nõustunud kaebaja väitega, et viimase vastutus on infoühiskonna teenuse seaduse alusel välistatud. Kohus märkis, et kaebaja ei tegutse kommentaaride tehnilise vahendajana, kelle tegevus on üksnes tehnilise, automaatse ja passiivse iseloomuga, vaid kutsub internetilehekülge külastavaid isikuid üles kommentaare lisama. Seega pakub kaebaja sisuteenust, mitte tehnilisi teenuseid.

26. 10. juunil 2009 jättis Riigikohus kaebaja kassatsioonkaebuse rahuldamata. Riigikohus jättis ringkonnakohtu otsuse sisuliselt muutmata, kuid täiendas osaliselt selle õiguslikku põhjendust.

27. Riigikohus nõustus alama astme kohtute tõlgendusega infoühiskonna teenuse seadusest ja kordas, et nii nimetatud seaduse kui ka e-kaubanduse direktiivi kohaldamisalasse kuuluval infoühiskonna teenuse osutajal ei ole edastatava või talletatava teabe kohta teadmisi ega kontrolli selle üle. Seevastu aga sisuteenuse pakkujad valitsevad talletatava teabe sisu. Käesolevas asjas oli kaebaja integreerinud kommentaarikeskkonna oma uudisteportaali ja kutsus internetilehekülje kasutajaid üles kommentaare postitama. Kommentaaride arvust sõltus kaebaja portaali külastuste arv, viimasest aga olenes omakorda portaalis avaldatud reklaamist teenitav tulu. Seega oli kaebaja kommentaaride lisamisest majanduslikult huvitatud. See, et kaebaja ei olnud kommentaari koostajaks, ei tähenda, et kaebajal ei olnud kontrolli kommenteerimiskeskonna üle. Kaebaja oli kehtestanud kommenteerimiskeskonna reeglid ning eemaldas kommentaare, kui neid reegleid rikuti. Seevastu ei olnud kaebaja teenuse kasutajal endal võimalik saadetud kommentaari muuta või kustutada; ta sai üksnes ebasobivast kommentaarist teada anda. Kaebaja võimuses oli seega määrata, millised sisestatud kommentaarid avaldati ja millised mitte. Sellest, et kaebaja eeltoodud võimalust ei kasutanud, ei saa järeldada, nagu ei oleks kommentaaride avaldamine kaebaja kontrolli all olnud.

28. Lisaks leidis Riigikohus, et praegusel juhul on kommentaaride avaldajaks nii kaebaja kui ka kommentaaride koostajad. Siinkohal märkis kohus, et majandusliku huvi tõttu kommentaaride avaldamise vastu on aga nii trükiajakirjanduse väljaandja kui ka internetiportaali pidaja avaldajad ettevõtjatena. Riigikohtu arvates on hagejal õigus valida, kelle vastu ta hagi esitab, ja L. otsustas esitada hagi kaebaja vastu.

29. Riigikohus leidis, et seadusest tuleneva kahju tekitamisest hoidumise kohustuse tõttu pidanuks kaebaja selgelt õigusvastase sisuga kommentaaride avaldamist ennetama. Kuid pärast avaldamist jättis hoopis kaebaja kommentaarid, mille sisu õigusvastasusest ta pidi teadlik olema, omal initsiatiivil portaalist kõrvaldamata. Kohtud olid põhjendatult leidnud, et kaebaja tegevusetus oli olnud õigusvastane.

D. Edasised sündmused

30. Informatsiooni kohaselt, mille Delfi avaldas 1. oktoobril 2009 oma internetiportaalis, ei võimaldanud Delfi solvavaid kommentaare postitanud isikutel postitada uusi kommentaare enne, kui kommenteerija oli läbi lugenud kommenteerimistingimused ja nendega nõustunud. Samuti teatati, et Delfi oli kokku pannud moderaatorite meeskonna, kes tegi portaalis postitatud kommentaaride järelkontrolli. Esmajoones vaatasid moderaatorid läbi kõik teated, milles kasutajad andsid teada ebasobivatest kommentaaridest. Ühtlasi jälgiti, et kommentaarid vastaksid kommenteerimistingimustele. Avaldatud informatsiooni kohaselt postitasid Delfi lugejad 2009. aasta augustis 190 000 kommentaari. Delfi moderaatorid kõrvaldasid 15 000 kommentaari (umbes 8%), mis sisaldasid peamiselt rämpsposti või tähtsusetuid kommentaare. Laimavate kommentaaride osakaal oli alla 0,5% kõikidest kommentaaridest.

II. ASJAKOHANE RIIGISISENE ÕIGUS JA KOHTUPRAKTIKA

31. Eesti Vabariigi põhiseaduses on sätestatud:

Paragrahv 17

„Kellegi au ega head nime ei tohi teotada.”

Paragrahv 19

- „(1) Igaühel on õigus vabale eneseteostusele.
(2) Igaüks peab oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust.”

Paragrahv 45

- „(1) Igaühel on õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil. Seda õigust võib seadus piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks. Seadus võib seda õigust piirata ka riigi ja kohalike omavalitsuste teenistujatel neile ameti tõttu teatavaks saanud riigi- või ärisaladuse või konfidentsiaalsena saadud informatsiooni ning teiste inimeste perekonna- ja eraelu kaitseks, samuti õigusemõistmise huvides.
(2) Tsensuuri ei ole.”

32. Tsviilseadustiku üldosa seaduse § 138 sätestab, et õiguste teostamisel ja kohustuste täitmisel tuleb toimida heas usus. Õiguse teostamine ei ole lubatud seadusvastasel viisil, samuti selliselt, et õiguse teostamise eesmärgiks on kahju tekitamine teisele isikule.

33. Võlaõigusseaduse § 134 lg 2 sätestab:

„[---] isikuõiguste rikkumisest, eelkõige isiku au teotamisest tekkinud kahju hüvitamise kohustuse korral tuleb kahjustatud isikule mittevõrdne kahju hüvitada üksnes juhul, kui rikkumise raskus, eelkõige kehaline või hingeline valu, seda õigustab.”

34. Võlaõigusseaduse § 1043 sätestab, et teisele isikule (kannatanu) õigusvastaselt kahju tekitanud isik (kahju tekitaja) peab kahju hüvitama, kui ta on kahju tekitamises süüdi või vastutab kahju tekitamise eest vastavalt seadusele.

35. Võlaõigusseaduse § 1045 näeb ette, et kahju tekitamine on õigusvastane eelkõige siis, kui see tekitati kannatanu isikliku õiguse rikkumisega.

36. Võlaõigusseadus sätestab samuti:

§ 1046 – Isiklike õiguste kahjustamise õigusvastasus

„(1) Isiku au teotamine, muu hulgas ebakohase väärtushinnanguga, isiku nime või kujutise õigustamatu kasutamine, eraelu puutumatus või muu isikliku õiguse rikkumine on õigusvastane, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. Õigusvastasuse tuvastamisel tuleb arvestada rikkumise liiki, põhjust ja ajendit, samuti suhet rikkumisega taotletud eesmärgi ja rikkumise raskuse vahel.

(2) Isikliku õiguse rikkumine ei ole õigusvastane, kui rikkumine on õigustatud, arvestades muid seadusega kaitstud hüvesid ja kolmandate isikute või avalikkuse huve. Õigusvastasuse tuvastamisel tuleb sellisel juhul lähtuda erinevate kaitstud hüvede ja huvide võrdlevast hindamisest.”

§ 1047 – Ebaõigete andmete avaldamise õigusvastasus

„(1) Isiklike õiguste rikkumine või isiku majandus- või kutsetegevusse sekkumine isiku või tema tegevuse kohta ebaõigete andmete avaldamise või faktilist laadi andmete mittetäieliku või eksitava avaldamisega on õigusvastane, kui avaldaja ei tõenda, et ta ei teadnud avaldamisel andmete ebaõigsusest või mittetäielikkusest ega pidanudki sellest teadma.

(2) Teise isiku au teotava või teisele isikule majanduslikult kahjuliku asjaolu avaldamine loetakse õigusvastaseks, kui avaldaja ei tõenda, et avaldatud asjaolu vastab tegelikkusele.

(3) Hoolimata käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatust, ei loeta andmete või asjaolu avaldamist õigusvastaseks, kui avaldajal või isikul, kellele asjaolu avaldati, oli avaldamise suhtes õigustatud huvi ning avaldaja kontrollis andmeid või asjaolu põhjalikkusega, mis vastab võimaliku rikkumise raskusele.

(4) Ebaõigete andmete avaldamise korral võib kannatanu andmete avaldamise eest vastutavalt isikult nõuda andmete ümberlükkamist või paranduse avaldamist avaldaja kulul, sõltumata sellest, kas andmete avaldamine oli õigusvastane.”

§ 1055 – Kahju tekitava tegevuse keelamine

„(1) Kui kahju õigusvastane tekitamine on kestev või kui kahju õigusvastase tekitamisega ähvardatakse, võib kannatanu või isik, keda ähvardati, nõuda kahju tekitava käitumise lõpetamist või sellega ähvardamisest hoidumist. Kehavigastuse tekitamise, tervise kahjustamise, eraelu puutumatus või muu isikuõiguste rikkumise puhul võib muu hulgas nõuda kahju tekitaja teisele isikule lähenemise keelamist (lähenemiskeeld), eluaseme kasutamise või suhtlemise reguleerimist või muude sarnaste abinõude rakendamist.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kahju tekitava käitumise lõpetamist ei ole õigust nõuda, kui sellist käitumist tuleb mõistliku arusaama järgi taluda inimestevahelises kooselus või olulise avaliku huvi tõttu. Sellisel juhul võib kannatanu esitada õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise nõude. [---]”

37. Infoühiskonna teenuse seadus sätestab järgnevalt:

§ 8 – Vastutuse piirang üksnes teabe edastamise ja üldkasutatavale andmesidevõrgule juurdepääsu pakkumise korral

„(1) Kui osutatakse teenust, mis seisneb üksnes teenuse kasutaja pakutava teabe edastamises üldkasutatava andmesidevõrgu kaudu või üldkasutatavale andmesidevõrgule juurdepääsu pakkumises, ei vastuta teenuse osutaja edastatava teabe sisu eest tingimuse, et ta:

- 1) ei algata edastust;
- 2) ei vali edastuse vastuvõtjat;
- 3) ei vali ega muuda edastuses sisalduvat teavet.

(2) Edastamise ja juurdepääsu pakkumisega seotud toimingud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tähenduses sisaldavad edastatava teabe automaatset, vahepealset ja ajutist talletamist niivõrd, kui võrd selle ainus eesmärk on edastamise sooritus üldkasutatava andmesidevõrgu kaudu ja eeldusel, et teavet ei talletata pikema ajavahemiku vältel, kui see on edastamiseks põhjendatult vajalik.”

§ 9 – Vastutuse piirang andmete vahemällu salvestamise korral

„(1) Kui osutatakse teenust, mis seisneb teenuse kasutaja pakutava teabe edastamises üldkasutatava andmesidevõrgu kaudu, kusjuures vastav edastusmeetod tehnilistel põhjustel nõuab andmete vahemällu salvestamist ja selle teenuse ainus eesmärk on teabe tõhusam edastamine teistele teenuse kasutajatele nende taotluse alusel, ei vastuta teenuse osutaja selle teabe automaatse, vahepealse ja ajutise talletamise puhul teabe sisu eest tingimuse, et ta:

- 1) ei muuda antud teavet;
- 2) järgib teabele juurdepääsu tingimusi;
- 3) järgib teabe ajakohastamise kohta vastavas majandusharus laialdaselt tunnustatud ja kasutatud nõudeid;

4) ei takista vastavas majandusharus laialdaselt tunnustatud ja kasutatud tehnoloogia seaduslikku kasutamist, et saada andmeid teabe kasutamise kohta;

5) saades teada, et teave on edastuse algpunktis võrgust eemaldatud või juurdepääs sellele tõkestatud või et kohus, politsei- või riiklik järelevalveasutus on andnud korralduse see kõrvaldada, kõrvaldab kohe vastava talletatud teabe või tõkestab sellele juurdepääsu.”

§ 10 – Vastutuse piirang andmete talletamise teenuse osutamise korral

„(1) Kui osutatakse teenust, mis seisneb teenuse kasutaja pakutava teabe talletamises, ei vastuta teenuse osutaja teenuse kasutaja taotluse põhjal talletatava teabe sisu eest järgmistel tingimustel:

1) teenuse osutaja ei tea teabe sisu ega ole kahju hüvitamise nõude puhul teadlik faktidest või asjaoludest, millest ilmneb ebaseaduslik tegevus või teave;

2) käesoleva lõike punktis 1 nimetatud asjaoludest teadlikuks saades kõrvaldab teenuse osutaja kohe vastava teabe või tõkestab sellele juurdepääsu.

(2) Kui teenuse kasutaja tegutseb teenuse osutaja alluvuses või järelevalve all, siis käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud ei kohaldata.”

§ 11 – Jälgimiskohustuse puudumine

„(1) Käesoleva seaduse §-des 8–10 nimetatud teenuse osutajal ei ole kohustust jälgida teavet, mida ta vaid edastab või millele juurdepääsu pakub, mida ta edastamise eesmärgil ajutiselt vahemällu salvestab või teenuste kasutaja jaoks talletab, samuti ei ole tal kohustust otsida ebaseaduslikku tegevust näitavaid fakte ja asjaolusid.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu ei piira järelevalvet teostava ametiisiku õigust nõuda teenuse osutajalt informatsiooni teabe kohta.

(3) Teenuse osutaja on kohustatud viivitamata teatama järelevalvet teostavale pädevale ametiisikule käesoleva seaduse §-des 8–10 sätestatud teenuste kasutaja võimalikust ebaseaduslikust tegevusest või pakutavast teabest ning võimaldama identifitseerida neid teenuse kasutajaid, kellega teenuse osutajal on andmete talletamise kohta lepingud.”

38. Riigikohus on oma 21. detsembri 2005 (kohtuasi nr 3-2-1-95-05) otsuses leidnud, et

avaldamine VÕS § 1047 tähenduses on andmete kolmandatele isikutele teatavaks tegemine. Meediaväljaandele andmeid edastanud isikut võib pidada avaldajaks isegi siis, kui ta ei ole ajaleheartikli avaldaja. Riigikohus on korranud sama seisukohta ka oma järgnevates otsustes, näiteks 21. detsembri 2010 otsuses (kohtuasi nr 3-2-1-67-10).

39. Mitmetes riigisisestest kohtuasjades on seoses laimamisega esitatud hagi erinevate kostjate vastu, sh näiteks ajalehe väljaandja ja artikli autori vastu (Riigikohtu 7. mai 1998 otsus kohtuasjas nr 3-2-1-61-98), ajalehe väljaandja ja intervjuueeritava vastu (Riigikohtu 1. detsembri 1997 otsus kohtuasjas nr 3-2-1-99-97) ja ainult ajalehe väljaandja vastu (Riigikohtu 30. oktoobri 1997 otsus kohtuasjas nr 3-2-1-123-97 ja 10. oktoobri 2007 otsus kohtuasjas nr 3-2-1-53-07).

III. ASJAKOHASED RAHVUSVAHELISED MATERJALID

A. Euroopa Nõukogu dokumendid

40. 28. mail 2003 võttis Euroopa Nõukogu ministrite komitee 840. ministrite asetäitjate kohtumisel vastu deklaratsiooni suhtlemisvabaduse kohta internetis. Selle asjassepuutuvad osad on sõnastatud alljärgnevalt:

„Euroopa Nõukogu liikmesriigid [---] olles veendunud, et tuleb piirata teenuseosutajate vastutust üksnes edastajana tegutsemise korral või kui nad heas usus pakuvad juurdepääsu kolmandate isikute teabele või talletavad kolmandate isikute teavet;

tuletades siinkohal meelde Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu 8. juuni 2000 direktiivi nr 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (e-kaubanduse direktiiv);

rõhutades, et suhtlemisvabadus internetis ei tohi kahjustada teiste isikute, eelkõige alaealiste, inimväärikust, inimõigusi ega põhivabadusi;

võttes arvesse, et omavahel tuleb tasakaalustada internetikasutajate soovi austamine oma isikut mitte paljastada ja õiguskaitseasutuste vajadus tuvastada kuritegude toimepanemise eest vastutavad isikud [---]”

1. põhimõte: Reeglid internetis oleva teabe kohta

„Liikmesriigid ei tohi internetis leiduvale teabele kehtestada piiranguid, mis on rangemad teistest teabe edastusvahendite suhtes kohaldatavatest piirangutest.”

3. põhimõte: Riikliku eelkontrolli puudumine

„Ametiasutused ei tohi üldise blokeerimise või filtrite kaudu keelata avalikkuse juurdepääsu teabele ja muule suhtlusele internetis riigipiiridest hoolimata. See ei välista filtrite seadmist alaealiste kaitseks eelkõige nende jaoks juurdepääsetavates kohtades, näiteks koolides ja raamatukogudes.

Eeldusel, et inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 10 lõikes 2 sätestatud kaitsemeetmetest peetakse kinni, võib võtta meetmeid internetis oleva selgelt identifitseeritava teabe kõrvaldamiseks või alternatiivina sellele juurdepääsu blokeerimiseks, kui pädevad riigiasutused on langetanud eel- või lõpliku otsuse selle ebaseaduslikkuse kohta.”

6. põhimõte: Teenuseosutajate piiratud vastutus seoses internetis oleva teabega

„Liikmesriigid ei tohi kehtestada teenuseosutajatele üldist kohustust jälgida internetis leiduvat teavet, millele nad võimaldavad juurdepääsu või mida nad edastavad või talletavad, ega kohustust otsida ebaseaduslikku tegevust näitavaid fakte ja asjaolusid.

Liikmesriigid peavad tagama, et teenuseosutajaid ei peeta vastutavaks internetis leiduva teabe eest, kui nende tegevus piirneb riigisisese õigusega määratletu kohaselt teabeedastusega või internetile juurdepääsu pakkumisega.

Kui teenuseosutajate tegevusala on laiem ja nad talletavad teistelt isikutelt pärit teavet, võivad liikmesriigid pidada neid kaasvastutajateks, kui nad viivitamata ei kõrvalda teavet või teenuseid või ei tühista juurdepääsu teabele või teenustele kohe, kui nad riigisisese õigusega määratletu kohaselt saavad teada teabe või teenuste ebaseaduslikkusest või kahju hüvitamise nõude korral tegevuse või teabe ebaseaduslikkusele viitavatest faktidest või asjaoludest.

Teenuseosutajate kohustuste määratlemisel riigisiseses õiguses eelmise lõigu kohaselt tuleb rakendada

vajalikku hoolsust, et tagada austus nii teabe esialgu avaldanud isikute sõnavabaduse vastu kui ka kasutajate õiguse vastu sellele teabele.

Igal juhul ei tohi eespool nimetatud vastutuse piirangud mõjutada ettekirjutuste tegemise võimalust olukorras, kus teenuseosutajad on kohustatud õiguserikkumist lõpetama või vältima nii suurel määral kui võimalik.”

7. põhimõte: Anonüümsus

„Selleks, et tagada isikutele kaitse *on-line*-jälgimise eest ning informatsiooni ja ideede levitamise vabadus, peavad liikmesriigid austama internetikasutajate soovi oma isikut mitte avaldada. See ei takista liikmesriikidel meetmete võtmist ega koostöö tegemist, et tuvastada kuritegude eest vastutavad isikud kooskõlas riigisisese õiguse, inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning muude rahvusvaheliste lepingutega õigusemõistmise ja järelevalve valdkonnas.”

B. Euroopa Liidu dokumendid

1. Direktiiv 2000/31/EÜ

41. Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu 8. juuni 2000 direktiiv nr 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (e-kaubanduse direktiiv) sätestab järgmist:

„[---]

(9) Infoühiskonna teenuste vaba liikumine võib paljudel juhtudel olla kõikide liikmesriikide poolt ratifitseeritud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 10 lõikes 1 sisalduva üldisema põhimõtte, nimelt sõnavabaduse erivorm ühenduse õiguses; seetõttu peavad infoühiskonna teenuste osutamist käsitlevad direktiivid tagama, et selle alaga võib nimetatud artikli kohaselt vabalt tegelda, võttes arvesse ainult nimetatud artikli lõikes 2 ja asutamislepingu artikli 46 lõikes 1 sätestatud piiranguid; käesoleva direktiivi eesmärk pole mõjutada siseriiklike sõnavabadust käsitlevaid eeskirju ja põhimõtteid.

[---]

(42) Erandid käesoleva direktiiviga kehtestatud vastutusest hõlmavad ainult neid juhtumeid, kui infoühiskonna teenuse osutaja tegevus piirneb kolmandate osapoolte pakutava teabe edastamiseks või ajutiseks talletamiseks vajaliku sidevõrgu käitamise ja sellele juurdepääsu võimaldamise tehnilise toiminguga, mille ainus eesmärk on side tõhustamine; see tegevus on üksnes tehnilise, automaatse ja passiivse iseloomuga, seega pole infoühiskonna teenuse osutajal edastatava või talletatava teabe kohta teadmisi ega kontrolli selle üle.

(43) Teenuseosutaja võib kasutada erandeid „pelga edastamise” või „vahemällu salvestamise” jaoks, kui ta ei ole mingil viisil seotud edastatava teabega; muu hulgas nõuab see, et ta ei muudaks edastatavat teavet; see nõue ei kehti edastamisega seotud tehnilise iseloomuga toimingute kohta, sest need ei muuda edastatava teabe terviklikkust.

(44) Teenuseosutaja, kes teeb tahtlikult koostööd oma teenuse saajaga ebaseaduslike tegude sooritamiseks, ületab „pelga edastamise” või „vahemällu salvestamise” piirid ega tohi seetõttu kasutada nende toimingute puhul vastutuse kohta kehtestatud erandeid.

(45) Käesoleva direktiiviga kehtestatud vahendusteenuse osutajate vastutuse piirangud ei mõjuta mitmesuguste ettekirjutuste võimalust; sellised ettekirjutused võivad seisneda eeskätt kohtute või pädevate haldusasutuste korraldustes, mis nõuavad kõigi rikkumiste lõpetamist või vältimist, kaasa arvatud ebaseadusliku teabe kõrvaldamine või sellele juurdepääsu tõkestamine.

(46) Piiratud vastutuse kasutamiseks peab teabe talletamisega tegelev infoühiskonna teenuse osutaja ebaseaduslikest tegevustest teada saades kiiresti kõrvaldama kõnealuse teabe või tõkestama sellele juurdepääsu; kõrvaldamise või juurdepääsu tõkestamise korral peab järgima sõnavabaduse põhimõtet ja siseriiklikul tasandil sel eesmärgil kehtestatud korda; käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide võimalust kehtestada erinõudeid, mida tuleb kiiresti täita enne teabe kõrvaldamist või sellele juurdepääsu tõkestamist.

(47) Liikmesriigid ei tohi kehtestada teenuseosutajatele üldise iseloomuga jälgimiskohustusi; see keeld ei kehti jälgimiskohustuste kohta erijuhtudel ega mõjuta siseriiklike asutuste poolt vastavalt siseriiklikele õigusaktidele antavaid korraldusi.

(48) Käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide võimalust kohustada teenuseosutajaid, kes talletavad teenuse saajate teavet, teatavat tüüpi ebaseaduslike tegevuste avastamiseks ja vältimiseks olema ettevaatlik, mida neilt võib põhjendatult eeldada ja mida siseriiklik õigus täpsustab.

[---]”

Artikkel 1 – Eesmärk ja reguleerimisala

„1. Käesolev direktiiv püüab kaasa aidata siseturu nõuetekohasele toimimisele, tagades infoühiskonna teenuste vaba liikumise liikmesriikide vahel.
[---]”

Artikkel 2 – Mõisted

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (a) infoühiskonna teenused – teenused direktiivi 98/34/EÜ (muudetud direktiiviga 98/48/EÜ) artikli 1 lõike 2 tähenduses;
 - (b) teenuseosutaja – iga infoühiskonna teenust osutav füüsiline või juriidiline isik;
 - (c) püsiasukohaga teenuseosutaja – teenuseosutaja, kes oma püsiasukohas määramatu aja jooksul tegelikult tegeleb majandustegevusega. Teenuse osutamiseks vajalike tehniliste vahendite ja tehnoloogiate olemasolu ja kasutamine ei määra veel teenuseosutaja püsiasukohta;
- [---]”

4. jagu: Vahendajatest teenuseosutajate vastutus

Artikkel 12 – „Pelk edastamine”

„1. Kui osutatakse infoühiskonna teenust, mis seisneb teenuse saaja poolt pakutava teabe edastamises sidevõrgu kaudu või sidevõrgule juurdepääsu pakkumises, tagavad liikmesriigid, et teenuseosutaja ei vastuta edastatava teabe eest tingimusest, et teenuseosutaja:

- (a) ei algata edastust;
- (b) ei vali edastuse saajat;
- (c) ei vali ega muuda edastuses sisalduvat teavet.

2. Edastamise ja juurdepääsu pakkumisega seotud toimingud lõikes 1 nimetatud tähenduses sisaldavad edastatava teabe automaatset, vahepealset ja ajutist talletamist, sedavõrd kui selle ainus eesmärk on edastamine sidevõrgu kaudu ja juhul, kui teavet ei talletata pikema kui edastamiseks põhjendatult vajaliku ajavahemiku vältel.

3. Käesolev artikkel ei mõjuta võimalust, et kohus või haldusasutus nõuab vastavalt liikmesriikide õigussüsteemidele teenuse osutajalt rikkumise lõpetamist või vältimist.”

Artikkel 13 – „Vahemällu salvestamine”

„1. Kui osutatakse infoühiskonna teenust, mis seisneb teenuse saaja poolt pakutava teabe edastamises sidevõrgu kaudu, tagavad liikmesriigid, et kui selle teenuse ainus eesmärk on teabe tõhusam edastamine teistele teenuse saajatele nende taotluse alusel, siis ei vastuta teenuseosutaja selle teabe automaatse, vahepealse ja ajutise talletamise eest järgmistel tingimustel:

- (a) teenuseosutaja ei muuda seda teavet;
- (b) teenuseosutaja järgib teabele juurdepääsu tingimusi;
- (c) teenuseosutaja järgib neid teabe ajakohastamise eeskirju, mis on selles majandusharus laialdaselt tunnustatud ja kasutatavad;
- (d) teenuseosutaja ei takista majandusharus laialdaselt tunnustatud ja kasutatava tehnoloogia seaduslikku kasutamist, et saada andmeid teabe kasutamise kohta;
- (e) teenuseosutaja kõrvaldab kiiresti talletatava teabe või tõkestab juurdepääsu sellele, kui ta saab teada fakti, et teave on edastuse algpunktis võrgust eemaldatud või juurdepääs sellele on tõkestatud või et kohus või haldusasutus on andnud korralduse see kõrvaldada või tõkestada.

2. Käesolev artikkel ei mõjuta võimalust, et kohus või haldusasutus nõuab vastavalt liikmesriikide õigussüsteemidele teenuse osutajalt rikkumise lõpetamist või vältimist.”

Artikkel 14 – Teabe talletamine

„1. Kui osutatakse infoühiskonna teenust, mis seisneb teenuse saaja poolt pakutava teabe talletamises, tagavad liikmesriigid, et teenuseosutaja ei vastuta teenuse saaja taotluse põhjal talletatava teabe eest järgmistel tingimustel:

- (a) teenuseosutajal ei ole tegelikku teavet ebaseadusliku tegevuse või teabe kohta ja kahjutasunõuete osas ei tea ta fakte või asjaolusid, millest ilmneb ebaseaduslik tegevus või teave, või
- (b) sellisest asjaoludest teadlikuks saades kõrvaldab teenuseosutaja kiiresti teabe või tõkestab juurdepääsu sellele.

2. Lõiget 1 ei kohaldata, kui teenuse saaja tegutseb teenuseosutaja alluvuses või järelevalve all.

3. Käesolev artikkel ei mõjuta kohtu või haldusasutuse võimalust nõuda vastavalt liikmesriikide õigussüsteemidele teenuse osutajalt rikkumise lõpetamist või vältimist ega liikmesriikide võimalust kehtestada kord, kuidas teave kõrvaldada või juurdepääs sellele tõkestada.”

Artikkel 15 – Üldise jälgimiskohustuse puudumine

„1. Liikmesriigid ei kehtesta artiklites 12, 13 ja 14 käsitletud teenuste osutajatele üldist kohustust jälgida teavet, mida nad edastavad või talletavad, ega üldist kohustust otsida ebaseaduslikku tegevust näitavaid fakte ja asjaolusid.

2. Liikmesriigid võivad kehtestada infoühiskonna teenuse osutajatele kohustuse kiiresti teatada pädevatele ametivõimudele nende teenuse saajate väidetavalt ebaseaduslikest tegevustest või pakutavast teabest või kohustuse edastada pädevatele asutustele nende taotluse põhjal teavet, mis võimaldab identifitseerida nende teenuse saajaid, kellega teenuseosutajal on talletamise kohta lepingud.”

2. *Direktiiv 98/34/EÜ, mida on muudetud direktiiviga 98/48/EÜ*

42. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998 direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (muudetud direktiiviga 98/48/EÜ), sätestab alljärgnevat:

Artikkel 1

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[---]

2. teenus – infoühiskonna iga teenus ehk kõik vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavad teenused.

Selle määratluse puhul tähendab:

- „vahemaa tagant”;; et teenust osutatakse ilma osapoolte üheaegse kohalolekuta,
- „elektroonilisel teel”;; et teenus saadetakse lähtepunktist ja võetakse sihtkohas vastu elektrooniliste andmetöötlus- (sh pakkimisseadmete) ja säilitusseadmete abil ning seda saadetakse, edastatakse ja võetakse vastu täielikult juhtmete või raadio kaudu, optiliselt või muude elektromagnetiliste vahendite abil,

- „teenusesaaja isikliku taotluse alusel”;; et teenust osutatakse andmeedastusena isikliku taotluse alusel.

Käesoleva määratluse alla mittekuuluvate teenuste näidisloend on toodud V lisas.

Käesolevat direktiivi ei kohaldata:

- raadioringhäälingu teenustele,
- direktiivi 89/552/EMÜ artikli 1 punktis a sätestatud teleringhäälingu teenustele.”

3. *Euroopa Kohtu praktika*

43. 23. märtsi 2010 otsuses (liidetud kohtuasjad C-236/08 kuni C-238/08 *Google France ja Google* [2010] ECR I-2417) leidis Euroopa Kohus, et selleks, et kontrollida, kas viitamisteenuse osutaja vastutus võib olla direktiivi 2000/31 artikli 14 alusel piiratud, tuleb uurida, kas selle teenuse osutaja täidab neutraalset rolli, nii et tema tegevus on üksnes tehnilist, automaatset ja passiivset laadi, viidates teadmiste puudumisele talletatava teabe kohta ja selle üle kontrolli puudumisele. E-kaubanduse direktiivi artiklit 14 tuleb tõlgendada nii, et selles sisalduvat normi kohaldatakse interneti viitamisteenuse osutaja suhtes siis, kui ta ei tegutse aktiivselt viisil, mis võimaldab tal teada saada talletatud andmed või saavutada kontroll nende üle. Kui teenuseosutajal sellist rolli ei ole, vastutab ta reklaamija taotlusel talletatud andmete eest ainult siis, kui ta, olles saanud teada, et selle reklaamija andmed või tegevus on ebaseaduslikud, ei kõrvalda kiiresti kõnealust teavet ega tõkesta sellele juurdepääsu.

44. 12. juuli 2011 otsuses (kohtuasi C-324/09 *L'Oreal ja teised* [2011]) leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 2000/31 artikli 14 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav e-turu haldaja suhtes siis, kui ta ei tegutse aktiivselt viisil, mille tulemusel tal oleks teada talletatud andmed või ta saavutaks kontrolli nende üle. E-turu haldaja tegutseb mainitud viisil aktiivselt siis, kui ta osutab abi, mis seisneb eelkõige asjaomaste müügipakkumiste kuvamise optimeerimises või nende müügipakkumiste edendamises. Kui e-turu haldaja ei tegutse aktiivselt eelmises lõigus kirjeldatud viisil ja kui tema poolt teenuse osutamine kuulub seega

direktiivi 2000/31 artikli 14 lõike 1 kohaldamisalasse, ei saa ta siiski kohtuasjas, milles võidakse välja mõista kahjuhüvitis ja viivis, tugineda selles sättes ette nähtud vastutust puudutavale erandile siis, kui tal oli teave faktide või asjaolude kohta, mille põhjal kohusetundlik ettevõtja oleks pidanud järeldama, et tegemist on ebaseadusliku müügipakkumisega, ja sellistest asjaoludest teadlikuks saades ta ei tegutsenud kiiresti selle artikli 14 lõike 1 punktis b nõutud viisil.

45. 24. novembri 2011 otsuses (kohtuasi C-70/10 *Scarlet Extended* [2011]) leidis Euroopa Kohus, et internetiteenuse pakkuja suhtes ei tohi teha ettekirjutust, mis kohustaks teenuseosutajat rakendama filtreerimissüsteemi, mis filtreerib kogu tema teenuse raames ja eelkõige võrdõigusvõrgu tarkvara abil toimuva elektroonilise side; mida kohaldatakse vahet tegemata kõigile tema klientidele; mida rakendatakse ainult tema kulul, ja mis ei ole ajaliselt piiratud, ning mis on selleks, et blokeerida autoriõigust rikkuvate failide edastamine, võimeline tuvastama selle teenusepakkuja võrgus selliste failide vahetuse, mis sisaldavad muusika-, kinematograafilisi või audiovisuaalteoseid, mille intellektuaalomandi õigusi ettekirjutuse nõude esitaja väidab omavat.

ÕIGUSKÜSIMUSED

KONVENTSIOONI ARTIKLI 10 VÄIDETAV RIKKUMINE

46. Kaebaja kaebas, et tema pidamine vastutavaks tema interneti uudisteportaali lugejate postitatud kommentaaride eest rikkus tema sõnavabadust, mis on sätestatud konventsiooni artiklis 10, mis on sõnastatud järgmiselt:

„1. Igaühel on õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb vabadust oma arvamusele ning vabadust saada ja levitada teavet ja mõtteid ilma ametivõimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest. Käesolev artikkel ei takista riikidel nõuda raadio-, televisiooni või filmiettevõteltel tegevuslubasid.

2. Kuna nende vabaduste kasutamise kaasaegsed kohustused ja vastutus, võidakse selle kohta seaduses ette näha formaalsusi, tingimusi, piiranguid või karistusi, mis on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud riigi julgeoleku, territoriaalse terviklikkuse või ühiskondliku turvalisuse huvides, korratuste või kuritegude ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste maine või õiguste kaitseks, konfidentsiaalse teabe avalikustamise vältimiseks või õigusemõistmise autoriteedi ja erapooletuse säilitamiseks.”

47. Riik vaidles sellele väitele vastu.

A. Vastuvõetavus

48. Riik mainis, et kaebaja sõnul ei olnud ta laimavate kommentaaride autor ega avaldaja. Riik märkis, et kui EIK jagab nimetatud seisukohta, ei ole kaebus *ratione materiae* kooskõlas konventsiooni sätetega, kuna konventsioon ei kaitse selle isiku sõnavabadust, kes ei ole autor ega avaldaja. Kaebaja ei saa väita, et ta on nende isikute sõnavabaduse rikkumise ohver, kelle kommentaarid kustutati. Sellest hoolimata on riik seisukohal, et kaebaja oli laimavate kommentaaride avaldaja.

49. Kaebaja ei nõustunud sellega. Kaebaja väitis, et talle pandud kohustus viia ellu ennetava tsensuuri poliitikat kolmandate isikute sõnavabaduse teostamise suhtes rikkus ka tema sõnavabadust ehk vabadust levitada kolmandate isikute loodud ja avaldatud teavet.

50. EIK märgib, et kaebaja kaevati kohtusse tema internetiportaalis postitatud laimavate kommentaaride eest, kaebajat peeti kommentaaride avaldajaks koos kommentaaride autoritega, ning kaebajat peeti vastutavaks selle eest, et ta ei hoidnud ära õigusvastaste kommentaaride avaldamist ega kõrvaldanud neid omal algatusel. Riigisisised kohtud mõistsid kaebajalt hageja kasuks välja mittevaralise kahju hüvitise. Seega oli kaebaja otseselt mõjutatud riigisiseste

kohtute otsustest. EIK leiab, et kaebaja kaebus on seotud sõnavabadusega ning kuulub konventsiooni artikli 10 kohaldamisalasse. Seetõttu tuleb riigi vastuväide jätta rahuldamata.

51. EIK märgib ka, et kaebus ei ole selgelt põhjendatu konventsiooni artikli 35 lõike 3 punkti a tähenduses. Samuti ei ole see vastuvõetamatu muudel alustel. Seetõttu tuleb kaebus tunnistada vastuvõetavaks.

B. Sisu

1. Poolte seisukohad

(a) Kaebaja

52. Kaebaja väitis, et riigisisised kohtud olid sekkunud tema sõnavabadusse (õigusesse levitada teavet). Kaebaja sõnul oli ta sunnitud täielikult muutma oma ärimudelit ja teda kohustati jälgima iga tema uudisteportaalis postitatud kommentaari – kuni 10 000 kommentaari päevas. Kuigi juba enne Riigikohtu otsust oli sisse seatud teatud tehnilisi ja manuaalseid tegevuskordi, muutusid selle tegevuse ulatus ja õiguslikud tagajärjed nimetatud otsuse tulemusel märkimisväärselt.

53. Kaebaja väitis, et tema sõnavabadusse sekkumine ei olnud „seadusega ette nähtud”. Kaebaja väitis, et tsiviilõiguse sätteid, millele Riigikohus tugines, sisaldasid negatiivset kohustust mitte avaldada laimavat informatsiooni. Kaebaja oli seisukohal, et riigisiseses õiguses puudus kohustus, mille kohaselt ta peaks kolmandate isikute postitatud sisu enne üle vaatama. Riigisiseste kohtute tõlgendus asjassepuutuvast õigusest ei olnud kooskõlas ootuspärasuse nõudega. Samuti väitis kaebaja, et teenuseosutajate vastutus kolmandate isikute teabe avaldamise eest on piiratud EL-i e-kaubanduse direktiiviga, mis on Eesti õigussüsteemi üle võetud infoühiskonna teenuse seadusena.

54. Kaebaja nõustus, et L-i maine ja õigused on käesoleva asjaga seotud. Sellegipoolest leidis kaebaja, et L-i õiguste võimaliku rikkumise eest vastutavad kommentaaride koostajad. Kaebaja vastutusele võtmisega ei taotletud mingit õiguspärast eesmärki.

55. Kaebaja väitis, et tema sõnavabadusele kehtestatud piirang ei olnud demokraatlikus ühiskonnas vajalik. Kaebaja märkis, et tema avaldatud artikkel oli tasakaalustatud ning seetõttu ei olnud kaebaja tegevus õhutanud ega ajendanud kommentaatorite loodud ja avaldatud kommentaare. Kaebaja väitis, et üksikisikute isiklike õiguste kaitsmisest kahekihilise süsteemiga piisas – esiteks teenuseosutaja sisse seatud teatamise ja kõrvaldamise süsteem ning teiseks võimalus esitada kommentaaride autorite vastu hagi.

56. Viidates Euroopa Kohtu kohtuasjadele *Google France ja Google* ning *L'Oreal ja teised*, väitis kaebaja, et ta ei olnud aktiivselt tegutsenud, vaid oli üksnes talletanud kommentaare oma serveris, kehtestanud oma teenuse kasutamise tingimused, saanud selle teenuse eest (kaudselt) tasu ja edastanud oma klientidele (lugejatele, kommentaatoritele) üldise sisuga informatsiooni.

57. Samuti viitas kaebaja deklaratsioonile ja e-kaubanduse direktiivi artiklile 15 ning väitis, et teabe talletajal ei ole kohustust otsida või jälgida talletatavat materjali. Selline ülemäärased koormav kohustus on vastuolus sõna- ja informatsioonivabadusega. Asjaolu, et kaebaja oli tegutsenud kohusetundlikult ning oli sisse seadnud erinevaid tehnilisi ja manuaalseid menetlusi, et vähendada ebaseaduslike kommentaaride hulka oma portaali kommentaarikeskkonnas, ei tohiks tähendada, et kaebaja vastutab kolmandate isikute postitatud ebaseadusliku teabe eest. Vastasel juhul julgustataks ebaseadusliku materjali kõrvaldamiseks mitte ühtegi meetet võtnud teabe talletajaid ja karistataks kohusetundlikke teabe talletajaid.

58. Lõpetuseks väitis kaebaja, et ta oli kommentaaride talletamisel tegutsenud üksnes

passiivselt; kaebaja ei olnud teadlik ebaseaduslikest kommentaaridest, samuti ei olnud ta teadlik ega pidanudki olema teadlik ebaseaduslikest kommentaaridest enne L.-i teadet, mille järel kõrvaldas kaebaja kommentaarid viivitamata. Seetõttu oli kaebaja tegutsenud kooskõlas standarditega, mida kohusetundlik ettevõtja peab järgima, ja tema vabadusse levitada teavet oma uudisteportaali kommentaarikeskkonna kaudu oli sekkunud ebaseaduslikult.

(b) Riik

59. Riik väitis, et Delfi on jätkuvalt Eesti suurimaid internetiportaale. Tema avaldatud artikleid kommenteeritakse palju ja inimestel on võimalik kommenteerida ennast tuvastamata. Seetõttu ei nõustu riik kaebaja väitega, et kaebaja pidi muutma oma ärimudelit. Lisaks juhtis riik tähelepanu asjaolule, et kaebaja oli tunnistanud, et mõnel juhul oli ta jälginud kommentaare omal algatusel isegi enne käesoleva kaebuse aluseks olevat menetlust.

60. Riik väitis, et kahju tekitamise vältimise kohustusel on selge seaduslik alus ning seda toetab ulatuslik kohtupraktika (vt punktid 31–39 ülal). Meediaväljaanne on üldjuhul avaldatu eest vastutav ning tema vastutust ei saa välistada kaebaja avaldatud vastutusest loobumise teate alusel, kuna võlaõigusseaduse kohaselt on tühine kokkulepe, millega välistatakse või piiratakse vastutust õigusvastaselt kahju tekitamise eest. Riigisisese õiguse kohaselt vastutavad autorid ja meediaväljaannete omanikud solidaarselt.

61. Riik väitis, et kuna kommentaaride avaldamine oli kaebaja kontrolli all ja praktikas oli osaline kontroll ka Delfil, oli kaebajal kohustus kaitsta teiste isikute au ning asjaomane piirang teenis kaebaja suhtes õiguspärast eesmärki.

62. Riik väitis, et piirang oli demokraatlikus ühiskonnas vajalik. Kommentaarides sisalduvatel vulgaarsetel, solvavatel ja alandavatel väärtushinnangutel ei olnud käesolevas asjas põhjendatud faktilist alust. Seega ei olnud kommentaarides midagi niisugust, mille tõttu oleks portaali pidaja pidanud tegema jõupingutusi kommentaaride tõlevastavuse kontrollimiseks. Kuna Delfi ei kõrvaldanud postitatud kommentaare omal algatusel, kuigi ta pidi olema teadlik, et need kommentaarid on õigusvastased, olid Eesti kohtud põhjendatult leidnud, et Delfi tegevusetus oli olnud õigusvastane. Vastutusest loobumise teade, milles nenditi, et kommentaarid ei esita kaebaja seisukohti ja et kommentaaride koostajad vastutavad kommentaaride sisu eest, ei välistanud kaebaja vastutust.

63. Riik väitis, et kommentaaride jälgimise ja portaalipidajat solvavatest kommentaaridest teavitamise kohustuse panemine võimalikele kahju kannatanud isikutele ei olnud piisav ega õigustatud. Selline süsteem ei taganud kolmandate isikute õiguste piisavat kaitset, nagu on käesoleva kohtuasja asjaolud tõestanud. Interneti kaudu edastatud mis tahes informatsioon levis nii kiiresti, et ajaks, mil kohatud kommentaarid lõpuks kõrvaldati, oli avalik huvi uudise ja selle kohta postitatud kommentaaride vastu lahtunud. Nädalaid või päevi hiljem isiku au kaitsmiseks võetud meetmed ei olnud enam piisavad, kuna solvavad või õigusvastased kommentaarid olid juba jõudnud avalikkusesse ja tekitanud kahju. Kuna interneti kontrollimine on tavainimese jaoks võimatu ülesanne, on konkreetset portaali kontrollival isikul kohustus vajaduse korral tegutseda, et vältida isiklike õiguste rikkumisi.

64. Riik märkis, et Eesti oli valinud vähem piirava tsiviilvastutuse (vastandina kriminaalvastutusele) kohaldamise laimuasjades. Kuid isegi kui tsiviilasja lahendaval kohtul on võimalik identifitseerida arvuti IP-aadress ja arvuti asukoha aadress, on äärmiselt keeruline identifitseerida konkreetset isikut, kes kommentaari ka tegelikult kirjutas. Kuna Delfi ei identifitseerinud kommentaatoreid, oli kannatanutel liiga keeruline pöörduda tsiviilkohtusse kommentaaride anonüümsete koostajate vastu. Samuti leidis riik, et kui riik jõustaks määruse, millega kehtestataks kohustus tuvastada internetiportaalis kommenteerijate isikud, kujutaks see endast ülemäärast sekkumist. Seetõttu on tsiviilmenetluses kohasem ja proportsionaalsem panna suurem (solidaar-)vastutus laimu eest sisuteenuseid osutanud portaali omanikule. Riik juhtis siinkohal tähelepanu asjaolule, et Delfi on kasumi teenimisele suunatud ettevõtte, mis oli

kutsunud portaali külastajaid üles kommenteerima artikleid ilma kommentaaride koostajate isikut tuvastamata. Samal ajal sõltub ettevõtte teenitud kasum portaalis avaldatud reklaamidest, mis omakorda sõltub kommentaaride hulgast. Riik viitas riigisiseste kohtute seisukohale, mille kohaselt Delfi ei olnud järginud äris vajalikku hoolsuskohustust – ta ei olnud võtnud meetmeid, mis oleksid vältinud teiste isikute õiguste rikkumise ohtu. Samas ei kirjutanud riigisiseseid kohtud Delfile ette, kuidas ta peaks oma kohustusi täitma, jättes selle kaebaja otsustada, kuna selleks oli mitu võimalust.

65. Riik väitis, et kaebaja ei ole Delfi artiklite kohta postitatud kommentaaride avaldamisel andmete talletamise teenuse osutaja infoühiskonna teenuse seaduse tähenduses. Andmete talletamise teenuse osutaja pakub üksnes andmete talletamise teenust ning talletatud andmed, nende sisestamine, kõrvaldamine ja sisu (sh võimalus kõrvaldada või muuta talletatud andmeid) on endiselt teenusekasutaja kontrolli all. Delfi kommentaarikeskkonnas kaotasid kommenteerijad kontrolli oma kommentaaride üle niipea, kui nad olid need kommentaarid sisestanud, ning nad ei saanud oma kommentaare muuta ega kustutada. Seetõttu ei tegutsenud Delfi kommentaaride tehnilise vahendajana, vaid sisuteenuse osutajana. Delfi kustutas ja muutis vajadusel kommentaaride sisu ning tegi seda juba enne Riigikohtu otsust, tegutsedes seega aktiivselt viisil, mis võimaldas tal teada saada artiklite kommentaaridega seotud andmed või saavutada kontroll nende üle. Asjaolu, et Delfi oli võtnud meetmeid solvavate kommentaaride hulga minimeerimiseks, näiteks oli sisse viinud sõelumissüsteemi, näitas, et Delfi oli tegelikult teadlik oma vastutusest.

66. Riik juhtis tähelepanu ka sellele, et kõnealused kommentaarid ei olnud suunatud asjassepuutuva aktsiaseltsi vastu, vaid aktsiaseltsi nõukogu liikme vastu isiklikult, ning seetõttu ei olnud neid võimalik õigustada sellega, et ajakirjandus täitis ühiskonna valvekoera rolli. Kommentaarides kasutati solvavat ja liialdatud keelepruuki ning need ületasid üldiselt aktsepteeritud liialduse või provokatsiooni piire; kommentaarid ei andnud alust mõistlikule avalikule diskussioonile.

67. Viimaseks leidis riik, et summa, mis mõisteti kaebajalt L.-i kasuks mittevarelise kahju hüvitisena välja (vastab 320 eurole), ei mõjunud sõnavabadusele halvavalt.

2. Kolmanda isikuna sekkuja väited

68. Helsingi Inimõiguste Fond Varssavis esitas Poola õiguses sätestatud internetis olevate materjalide avaldamisega seotud vastutuse analüüsi. Fond märkis, et Poola kohtupraktika ei ole järjepidev. Mõnedel juhtudel ei peetud uudisteportaale vastutavaks lugejate postitatud kommentaaride eest, teistel juhtudel aga peeti blogipidajaid või foorumi administraatoreid vastutavaks kolmandate isikute kommentaaride eest. Helsingi Inimõiguste Fond kordas, et eelnev piirang on eriti piirav meede, ning viitas erinevatele probleemidele seoses teatamise ja kõrvaldamise süsteemiga, mis nõuab täpsemat regulatsiooni.

3. EIK-i hinnang

(a) Sekkumise asetleidmine

69. EIK märgib, et käesolevas asjas keskenduvad osapoolte väited kaebaja rolli kohta erinevatele asjaoludele. Riik on seisukohal, et kaebajat tuleb pidada laimavate kommentaaride avaldajaks, aga kaebaja leiab, et kommentaarid avaldasid kolmandad isikud ja et sekkuti kaebaja vabadusse levitada teavet (vt punktid 48 ja 49 ülal). Hoolimata sellest, millist rolli kaebaja tegevusele omistada, puudub poolte vahel sisuliselt vaidlus selle üle, et riigisiseste kohtute otsused kaebaja suhtes kujutasid endast sekkumist kaebaja sõnavabadusse, mis on tagatud konventsiooni artikliga 10. EIK ei näe põhjust asuda teistsugusele seisukohale (vt ka

punkt 50 ülal).

70. Selline sekkumine kaebaja õigusesse sõnavabadusele peab olema „seaduses ette nähtud”, sellel peab olema üks või mitu õiguspärast eesmärki artikli 10 lõike 2 valguses ning see peab olema „demokraatlikus ühiskonnas vajalik”.

(b) Seaduslikkus

71. EIK kordab, et normi ei saa käsitleda seadusena artikli 10 lõike 2 tähenduses, kui see ei ole sõnastatud piisavalt täpselt, et võimaldada kodanikul kohandada oma käitumist. Kodanikul peab olema võimalik (vajaduse korral asjakohast nõuannet kuulates) konkreetsetes olukorras piisaval määral näha ette tagajärgi, mis võivad teatud käitumisele järgneda. Sellised tagajärjed ei pea olema absoluutse kindlusega ettenähtavad. Kuigi kindlus on soovitatav, võib see kaasa tuua ülemäärast jäikust, seadus aga peab suutma muutuvate asjaoludega sammu pidada. Selle tõttu kasutatakse paljudes seadustes rohkem või vähem ebamääraseid termineid ning nende tõlgendamine ja kohaldamine on jäetud praktika hooleks (vt nt *Lindon, Otchakovsky-Laurens ja July vs. Prantsusmaa* [suurkoda], nr 21279/02 ja 36448/02, punkt 41, EIK 2007-IV).

72. EIK kordab ka, et ootuspärasuse mõiste ulatus sõltub suurel määral asjassepuutuva teksti sisust, sellega hõlmatavast valdkonnast ning selle adressaatide arvust ja staatusest. Seaduse ootuspärasusega ei ole vastuolus see, kui asjaomane isik peab pöörduma õigusnõuandja poole, et konkreetsetel asjaoludel mõistlikult hinnata konkreetsetest teost tuleneda võivaid tagajärgi. See on nii eelkõige nende kutseala esindajate puhul, kes on harjunud oma kutsetegevuses suuremat hoolsust üles näitama. Neilt võib seega oodata suuremat hoolt sellise tegevusega kaasnevate riskide hindamisel (vt *Lindon, Otchakovsky-Laurens ja July, loc. cit.*, edasiste viidetega kohtuasjadele *Cantoni vs. Prantsusmaa*, 15. november 1996, punkt 35, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-V, ning *Chauvy jt vs. Prantsusmaa*, nr 64915/01, punktid 43–45, EIK 2004-VI).

73. EIK märgib, et praeguses kohtuasjas erinevad osapoolte arvamused selle kohta, kas sekkumine kaebaja sõnavabadusse oli „seaduses ette nähtud”. Kaebaja väitis, et riigisisene õigus ei sisaldanud positiivset kohustust teostada eelkontrolli kolmandate isikute postitatud teabe üle ning et kaebaja vastutus oli EL-i e-kaubanduse direktiivi alusel piiratud. Riik viitas asjassepuutuvatele tsiviilõiguse sätetele ja riigisisesele kohtupraktikale, mille alusel vastutasid meediaväljaanded avaldatu eest autoritega solidaarselt.

74. Mis puutub kaebaja väitesse, et tema vastutus oli EL-i e-kaubanduse direktiivi ja infoühiskonna teenuse seaduse alusel piiratud, siis märgib EIK, et riigisiseseid kohtud leidsid, et kaebaja tegevus jäi väljapoole nimetatud aktide kohaldamisala. EIK kordab siinjuures, et ei ole EIK-i ülesanne asendada riigisiseseid kohtuid. Riigisiseste õigusaktide tõlgendamisega seotud probleemide lahendamine on riigisiseste ametiasutuste, eelkõige kohtute ülesanne. EIK-i roll piirneb sellega, et tuvastada, kas vastava tõlgenduse tagajärjed on kooskõlas konventsiooniga (vt muu hulgas *Perez de Rada Cavanilles vs. Hispaania*, 28. oktoober 1998, punkt 43, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII).

75. Lisaks märgib EIK, et konventsiooni asjaomaste sätete kohaselt peeti kaebajat tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja võlaõigusseaduse alusel (vt punktid 31–36) – nagu riigisiseseid kohtud neid tõlgendasid ja rakendasid – vastutavaks laimavate kommentaaride avaldamise eest. Kuigi need sätted on üsna üldsõnalised ega sisalda üksikasju võrreldes näiteks infoühiskonna teenuse seadusega (vt punkt 37 ülal), nõustub EIK, et need sätted koos asjassepuutuva kohtupraktikaga tegid selgeks, et meediaväljaanne on vastutav mis tahes laimavate avalduste eest oma väljaandes. Asjaolu, et käesolevas asjas leiti, et artiklite ja kommentaaride avaldamine internetiportaalis kujutas endast ajakirjanduslikku tegevust ja portaali pidajat kui ettevõtjat peeti avaldajaks, võib EIK-i arvates käsitleda kehtiva lepinguvälise õiguse kohaldamisena uudses valdkonnas, mis on seotud uute tehnoloogiatega

(võrdle nt *Bernh Larsen Holding AS jt vs. Norra*, nr 24117/08, punkt 126, 14. märts 2013, milles EIK ei näinud põhjust seada kahtluse alla riigisisese kohtu tõlgendust, mille kohaselt seadusesätteid, mis töötati algselt välja dokumentide väljatrükkide kohta, käsitleti kohaldatavatena ka elektrooniliselt talletatud dokumentide suhtes). See ei tähenda, et kõnealused tsiviilõiguse sätted ei kujutanud endast piisavalt selget õiguslikku alust kaebaja vastutuseks või et keelati õigusnormide järkjärguline selgitamine (vrd *mutatis mutandis*, *Radio France jt vs. Prantsusmaa*, nr 53984/00, punktid 20 ja 30, EIK 2004-11). Seaduse üldsätted võivad mõnikord tõepoolest olla paremaks lahenduseks muutuvate asjaoludega kohandumisel, kui katsed sätestada üksikasjalikku regulatsiooni (vt võrdluseks *Times Newspapers Ltd vs. Ühendkuningriik (nr 1 ja 2)*, nr 3002/03 ja 23676/03, punktid 20, 21 ja 38, EIK 2009, milles internetis avaldamise reegel tugines 1849. aastal kehtestatud normile, ning *Pravoye Delo toimetus ja Shtekel vs. Ukraina*, nr 33014/05, punktid 60–68, EIK 2011 (väljavõtted), milles viidete puudumisest internetiväljaannetele muidu üsna üksikasjalikult reguleeritud meediaõiguses tulenes seaduslikkuse küsimus konventsiooni artikli 10 alusel).

76. Sellest tulenevalt leiab EIK, et kutselise avaldajana pidi kaebaja olema vähemalt tuttav vastavate õigusaktide ja kohtupraktikaga, samuti oleks ta võinud otsida õigusabi. EIK märgib siinjuures, et Delfi uudisteportaal on Eesti üks suurimaid ja et selle kurikuulsus tuleneb osaliselt kommentaarikeskkonnas postitatud kommentaaridest. Seetõttu leiab EIK, et kaebaja oli võimeline hindama oma tegevusega seotud riske ja et ta pidi olema suuteline nägema mõistlikul määral ette riskidega seotud võimalikke tagajärgi. Eeltoodust tulenevalt leiab EIK, et kõnealune sekkumine oli „seaduses ette nähtud” konventsiooni artikli 10 teise lõike tähenduses.

(c) Õiguspärane eesmärk

77. EIK leiab, et kaebaja sõnavabaduse piirangul oli õiguspärane eesmärk kaitsta teiste isikute mainet ja õigusi. EIK on võtnud arvesse kaebaja väidet kommentaaride tegelike koostajate vastutuse kohta. Sellegipoolest ei välista EIK-i arvates asjaolu, et ka tegelikud koostajad on põhimõtteliselt vastutavad, õiguspärast eesmärki käsitleda kaebajat vastutavana teiste isikute maine ja õiguste kahjustamise eest. Kas käesolevas kohtuasjas piirati kaebaja artikli 10 järgseid õigusi ülemäära, pidades teda vastutavaks kolmandate isikute kirjutatud kommentaaride eest, on allpool käsitletav küsimus sellest, kas vastav piirang oli „demokraatlikus ühiskonnas vajalik”.

(d) Demokraatlikus ühiskonnas vajalik

(i) Üldpõhimõtted

78. Peamised põhimõtted seoses sellega, kas sõnavabadusse sekkumine on „demokraatlikus ühiskonnas vajalik”, on EIK-i praktikas välja kujunenud ja need on kokku võetud alljärgnevalt (vt muu hulgas *Hertel vs. Šveits*, 25. august 1998, punkt 46, Reports of Judgments and Decisions 1998-VI; *Steel ja Morris vs. Ühendkuningriik*, nr 68416/01, punkt 87, EIK 2005-II; *Mouvement raélien Suisse vs. Šveits* [suurkoda], nr 16354/06, punkt 48, EIK 2012 (väljavõtted)); ning *Animal Defenders International vs. Ühendkuningriik* [suurkoda], nr 48876/08, punkt 100, 22. aprill 2013:

„(i) Sõnavabadus on demokraatliku ühiskonna üks alustaladest ning selle arenemise ja iga inimese eneseteostuse põhieeldusi. Artikli 10 lõike 2 alusel kohaldatakse seda mitte üksnes teabe või ideede suhtes, mida võetakse vastu soosivalt või mida ei peeta solvavateks või millesse suhtutakse ükskõikselt, vaid ka sellise teabe ja selliste ideede suhtes, mis on solvavad, šokeerivad või häirivad. Seda nõuab pluralism, sallivus ja eelarvamustevaba mõttelaad, ilma milleta ei oleks demokraatlikku ühiskonda. Kõnealuse vabaduse suhtes kehtivad artiklis 10 sätestatud erandid, mida [---] tuleb siiski tõlgendada kitsendavalt, ja vajadus piirangute järele peab olema tuvastatud veenvalt [---]

(ii) Omadussõna „vajalik” artikli 10 lõike 2 tähenduses osutab tungivale ühiskondlikule vajadusele. Vastava vajaduse olemasolu hindamisel on lepinguosalistel teatud kaalutusruum, kuid see käib käsikäes

Euroopa järelevalvega, mis laieneb nii õigusaktidele kui ka neid kohaldavatele otsustele, isegi sõltumatu kohtu langetatud otsustele. Sellest lähtudes on EIK-il õigus teha lõplik otsus selle kohta, kas piirang on kooskõlas artikli 10 alusel kaitstava sõnavabadusega.

(iii) Oma järelevalvapädevust teostades on EIK kohustatud mitte asendama pädevaid riigisiseseid ametivõime, vaid pigem vaatama artikli 10 alusel üle riigisiseste kohtute otsused, mida nad on oma kaalutusõigusest lähtuvalt teinud. See ei tähenda, et järelevalve on piiratud sellega, et tuvastada, kas vastustajariik teostas oma kaalutusõigust mõistlikult, hoolikalt ja heas usus; EIK peab käsitlema sekkumist, mille üle kaevatakse, kohtuasja kui terviku valguses ja tegema kindlaks, kas see oli proportsionaalne taotletava õiguspärase eesmärgiga ja kas riigisiseste ametivõimude esitatud põhjendused selle õigustamiseks on asjakohased ja piisavad [---]. Seda tehes peab EIK veenduma, et riigisiseseid ametivõimud kohaldasid artiklis 10 sisalduvate põhimõtetega kooskõlas olevaid standardeid ja et nad tuginesid asjassepuutuvate faktide õigele hindamisele [---]”

79. Samuti kordab EIK, et ajakirjandus täidab demokraatlikus ühiskonnas olulist funktsiooni. Kuigi ajakirjandus ei tohi ületada teatud piire, eelkõige seoses teiste isikute maine ja õigustega ning vajadusega vältida konfidentsiaalse informatsiooni avalikustamist, on ajakirjanduse ülesanne levitada oma kohustuste ja vastutusega kooskõlas oleval viisil teavet ja ideid kõigis avalikku huvi pakkuvates küsimustes (vt *Jersild vs. Taani*, 23. september 1994, punkt 31, seeria A nr 298; *De Haes and Gijssels vs. Belgia*, 24. veebruar 1997, punkt 37, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I; ning *Bladet Tromsø ja Stensaas vs. Norra* [suurkoda], nr 21980/93, punkt 58, EIK 1999-III). Lisaks võtab EIK arvesse asjaolu, et ajakirjandusvabadus hõlmab ka võimalikku liialdustesse kaldumist või isegi provokatsiooni (vt *Prager ja Oberschlick vs. Austria*, 26. aprill 1995, punkt 38, seeria A nr 313, ning *Bladet Tromsø ja Stensaas*, viidatud eespool, punkt 59). Erasisikute suhtes lubatava kriitika piirid on kitsamad kui poliitikute või valitsuste puhul (vt näiteks *Castells vs. Hispaania*, 23. aprill 1992, punkt 46, seeria A nr 236; *Incal vs. Türgi*, 9. juuni 1998, punkt 54, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-IV; ning *Tammer vs. Eesti*, nr 41205/98, punkt 62, EIK 2001-I).

80. EIK kordab, et õigus maine kaitsele on õigus, mis on kaitstud konventsiooni artikli 8 alusel osana õigusest eraelu austamisele (vt *Chauvy jt*, eespool viidatud, punkt 70; *Pfeifer vs. Austria*, nr 12556/03, punkt 35, 15. november 2007; ning *Polanco Torres ja Movilla Polanco vs. Hispaania*, nr 34147/06, punkt 40, 21. september 2010). Selleks aga, et oleks võimalik kohaldada artiklit 8, peab rünne inimese maine vastu olema teatava raskusastmega ning see peab olema toimunud viisil, mis kahjustab õigust eraelu austamisele (vt *A. vs. Norra*, nr 28070/06, punkt 64, 9. aprill 2009, ning *Axel Springer AG vs. Saksamaa* [suurkoda], nr 39954/08, punkt 83, 7. veebruar 2012).

81. Uurides, kas demokraatlikus ühiskonnas esineb vajadus sõnavabadusse sekkumiseks kaasinimeste maine või õiguste kaitseks, võib EIK olla kohustatud tegema kindlaks, kas riigisiseseid ametivõimud on leidnud õiglase tasakaalu kaitstes konventsiooniga tagatud kahte väärtust, mis võivad teatud juhtudel teineteisega vastuollu sattuda, nimelt artikliga 10 kaitstav sõnavabadus ühelt poolt ja artiklis 8 sätestatud õigus eraelu austamisele teiselt poolt (vt *Hachette Filipacchi Associés vs. Prantsusmaa*, nr 71111/01, punkt 43, 14. juuni 2007; *MGN Limited vs. Ühendkuningriik*, nr 39401/04, punkt 142, 18. jaanuar 2011; ning *Axel Springer AG*, viidatud eespool, punkt 84).

82. EIK on leidnud, et põhimõtteliselt väärivad artiklite 8 ja 10 alusel tagatud õigused samaväärset austamist ning kaebuse lahendus ei tohiks põhimõtteliselt sõltuda sellest, kas kaebuse esitas EIK-ile konventsiooni artikli 10 alusel solvanguid sisaldava artikli avaldaja või konventsiooni artikli 8 alusel isik, keda artiklis käsitleti. Selle tõttu peaks kaalutusruum olema mõlemal juhul põhimõtteliselt sama (vt *Axel Springer AG*, eespool viidatud, punkt 87, ja *Von Hannover vs. Saksamaa (nr 2)* [suurkoda], nr 40660/08 ja 60641/08, punkt 106, EIK 2012, edasiste viidetega kohtuasjadele *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS)*, eespool viidatud, punkt 41; *Timciuc vs. Rumeenia* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 28999/03, punkt 144, 12. oktoober 2010; ning *Mosley vs. Ühendkuningriik*, nr 48009/08, punkt 111, 10. mai 2011).

83. EIK on leidnud, et kui üritatakse omavahel tasakaalustada õigust sõnavabadusele ja õigust eraelu austamisele, sisaldavad asjakohased kriteeriumid järgmisi elemente: panus üldist huvi pakkuvasse debatti, puudutatud isiku tunnus, avalduse teema, puudutatud isiku varasem käitumine, teabe hankimise viis ja teabe tõlevastavus, avaldatud teksti sisu, vorm ja tagajärjed ning mõistetud karistuse raskusaste (vt *Axel Springer AG*, eespool viidatud, punktid 89–95, ja *Von Hannover (nr 2)*, eespool viidatud, punktid 108–113).

(ii) *Põhimõtete kohaldamine käesolevas kohtuasjas*

84. Käesoleva kohtuasja juurde tagasi tulles märgib EIK kohe alguses, et puudub vaidlus selle üle, et kommentaarid, mille lugejad postitasid vastukajana kaebaja interneti uudisteportaalis avaldatud uudisteartiklile, olid oma olemuselt laimavad. Kaebaja aga kõrvaldas kommentaarid kiiresti pärast seda, kui kannatanu oli teda teavitanud, ning ta kirjeldas kommentaare EIK-ile kui rikkuvaid ja ebaseaduslikke. Kuid osapoolte seisukohad lahknivad selles osas, kas kaebaja tsiviilvastutus laimavate kommentaaride eest kujutas endast ebaproportsionaalset sekkumist tema sõnavabadusse. Teisisõnu on küsimus selles, kas kaebaja kohustus – nagu nägid seda ette riigisisised ametivõimud – tagada, et tema internetiportaali postitatud kommentaarid ei rikuks kolmandate isikute isiklike õigusi, oli kooskõlas konventsiooni artiklis 10 sätestatud tagatistega.

85. Selle küsimuse lahendamiseks analüüsib EIK järgmiseks omakorda mitut tegurit, mida ta peab käesoleva kohtuasja raames oluliseks. Esiteks uurib EIK kommentaaride konteksti, teiseks kaebaja võetud meetmeid laimavate kommentaaride vältimiseks või kõrvaldamiseks, kolmandaks kommentaaride tegelike koostajate vastutust alternatiivina kaebaja vastutusele ning neljandaks riigisisese menetluse tagajärgi kaebaja jaoks.

86. EIK märgib, et Delfi uudisteportaalis avaldatud artikkel käsitles teemat, mille vastu esines teataval määral avalikku huvi. Artiklis kirjutati, et laevakompanii viis oma parvlaevad ühelt liinilt teisele ning lõhkus sellega jääkooriku jääteede võimalikes asukohtades, mille tagajärjel jääteede (odavam ja kiirem ühendustee saartega võrreldes ettevõtte osutatava parvlaevateenusega) avamine lükkus mitu nädalat edasi. Artikkel ise oli tasakaalustatud, laevakompanii juhatuse esimehele anti võimalus olukorda selgitada ning artikkel ei sisaldanud solvavat keelepruuki. Artikkel ise ei andnud alust väidetele laimamise kohta riigisiseses menetluses. Siiski käsitles artikkel laevakompanii tegevust, mis mõjutas negatiivselt suurt hulka inimesi. Seetõttu leiab EIK, et kõnealust artiklit avaldades oleks kaebaja võinud aduda, et see võib põhjustada negatiivset vastukaja laevakompanii ja selle juhtide kohta ning et Delfi uudisteportaali kommentaaride üldist mainet arvestades oli tavapärasest suurem oht, et negatiivsed kommentaarid võivad ületada aktsepteeritava kriitika piire ja muutuda sisututeks solvanguteks või vaenuõhutusteks. Samuti näib, et kõnealuse artikli kohta postitatud kommentaaride hulk oli keskmisest suurem ning näitas lugejate ja kommenteerijate suurt huvi teema vastu. Seetõttu järeldab EIK, et kaebajalt oodati käesoleva kohtuasja tingimustes ettevaatlikkust, et vältida vastutusele võtmist teiste isikute maine kahjustamise eest.

87. Kaebaja võetud meetmete kohta märgib EIK, et lisaks vastutusest loobumise avaldusele, mille kohaselt vastutasid kommentaaride eest viimaste kirjutajad, mitte kaebaja, ja mille kohaselt oli keelatud postitada kommentaare, mis olid vastuolus hea tavaga või mis sisaldasid ähvardusi, solvanguid, ebatsensuurseid väljendusi ja labasusi, oli kaebaja juurutanud kaks üldise iseloomuga mehhanismi. Esiteks oli kaebaja sisse seadnud süsteemi, mis kustutas automaatselt teatud roppe sõnatüvesid sisaldavaid kommentaare. Teiseks oli kaebaja võtnud kasutusele teatamise ja kõrvaldamise süsteemi, mille alusel võis igäüks teavitada kaebajat kohatust kommentaarist selleks ette nähtud nuppu vajutades, et juhtida sellele portaali administraatorite tähelepanu. Lisaks kõrvaldasid mõnedel juhtudel portaali administraatorid ebasobivaid kommentaare ka omal algatusel. Seetõttu leiab EIK, et ei saa väita, nagu oleks kaebaja täielikult eiranud oma kohustust vältida kolmandate isikute maine kahjustamist. Sellest hoolimata näib, et kaebaja kasutatavast

automaatselt sõnapõhisest filtrist oli suhteliselt lihtne mööda pääseda. Ehkki see võib-olla hoidis ära mõningaid solvanguid või ähvardusi, ei toiminud see suure hulga teiste puhul. Kuigi ei ole põhjust seada selle kasulikkust kahtluse alla, leiab EIK, et vastav sõnapõhine filter ei olnud iseenesest piisav hoidmaks ära kolmandate isikute kahjustamist.

88. Samuti on EIK käsitlenud kaebaja kasutatavat teatamise ja kõrvaldamise süsteemi. Üks peamisi erimeelsusi käesoleva kohtuasja osapoolte vahel seisnes selles, kas kaebaja oli nimetatud süsteemi rakendades täitnud oma hoolsuskohustust. Kõigepealt märgib EIK, et lugejad pääsesid Delfi portaali teatamise ja kõrvaldamise süsteemiga seotud tehnilisele lahendusele kergesti ligi ja seda oli mugav kasutada – polnud vaja teha muud, kui vajutada selleks ette nähtud nupule. Puudus vajadus põhjendada, miks kommentaari peeti ebasobivaks, või saata kaebajale vastavasisulist kirja. Kuigi käesolevas asjas ei kasutanud huvitatud isik kaebaja veebilehel pakutud teatamise ja kõrvaldamise funktsiooni, vaid eelistas esitada oma nõue kirjalikult e-posti teel, oli see tema enda valik ning igal juhul puudub vaidlus selle kohta, et kaebaja kõrvaldas laimavad kommentaarid viivitamata pärast teate saamist. Sellest hoolimata olid kommentaarid olnud selleks ajaks avalikult kättesaadavad juba kuus nädalat.

89. EIK märgib, et huvitatud isiku arvamusel, mida jagasid ka riigisisesed kohtud, ei taganud kaebaja kasutatav automaatne filter ning teatamise ja kõrvaldamise süsteem kolmandate isikute õiguste piisavat kaitset. Riigisisesed kohtud pidasid oluliseks asjaolu, et uudistartiklite avaldamine ja nendele jäetud kommentaaride avalikustamine oli osa kaebaja kutsetegevusest. Kaebaja oli huvitatud nii lugejate kui ka kommentaaride hulgast, millest sõltus tema reklaamitulu. EIK leiab, et see väide on oluline kaebaja sõnavabadusse sekkumise proportsionaalsuse üle otsustamisel. Samuti leiab EIK, et laimavate kommentaaride avaldamine suures interneti uudisteportaalil, nagu juhtus käesolevas asjas, vihjab kommentaaride laiale lugejaskonnale. EIK märgib veel, et kaebajal – mitte isikul, kelle maine võib ohus olla – oli võimalik teada avaldatavast artiklist, ennustada sellest ajendatud võimalike kommentaaride olemust ja eelkõige võtta tehnilisi või manuaalseid meetmeid, et vältida avalikkuse tehtavaid laimavaid avaldusi. Kommentaaride tegelikud kirjutajad ei saanud oma kommentaare pärast Delfi uudisteportali postitamist enam muuta ega kustutada, üksnes kaebajal olid selleks tehnilised võimalused. Seetõttu leiab EIK, et kaebajal oli märkimisväärne kontroll oma portaalil avaldatud kommentaaride üle, isegi kui ta ei kasutanud seda kontrolli täies ulatuses.

90. EIK on võtnud arvesse ka asjaolu, et riigisisesed kohtud ei kirjutanud kaebajale ette, kuidas peaks viimane tagama kolmandate isikute õiguste kaitse, jättes selle kaebaja otsustada. Seega ei tehtud kaebajale kohustuslikuks ühtegi konkreetset meetet, näiteks nõuet kasutajate registreerimiseks enne, kui neil lubatakse kommentaare postitada, kommentaaride jälgimist kaebaja poolt enne nende avalikustamist või kommentaaride kiiret läbivaatamist pärast nende postitamist. EIK leiab, et selles osas on kaebajale jäetud tegevusruum oluline tegur, mis vähendab tema sõnavabadusse sekkumise raskusastet.

91. EIK on võtnud arvesse kaebaja väidet, et puudutatud isik oleks võinud esitada hagi kommentaaride tegelike koostajate vastu. Siiski omistab EIK suuremat tähtsust riigi vastuväitele, et tsiviilhagi esitamiseks on üksikisikul väga keeruline tuvastada isikud, kelle vastu hagi esitada. Juba puhtalt tehnilistel põhjustel tundub olevat ebaproportsionaalne panna laimavate kommentaaride autorite tuvastamise koorem kahjustatud isikule kohtuasjas, nagu seda on käesolev asi. Pidades silmas artiklist 8 tulenevaid riigi positiivseid kohustusi, mis võivad hõlmata eraelu austamise tagamiseks ette nähtud meetmete võtmist inimestevaheliste suhete valdkonnas (vt *Von Hannover (nr 2)*, eespool viidatud, punkt 98, edasiste viidetega), ei ole EIK veendunud, et meetmed, mis võimaldavad kahjustatud isikul esitada hagi üksnes laimavate kommentaaride koostajate vastu – nagu kaebaja tundub soovivat –, oleksid käesolevas asjas tõhusalt kaitsnud kahjustatud isiku õigust eraelule. EIK märgib, et registreerimata kasutajatel kommenteerimise lubamine oli kaebaja valik, ning tuleb lugeda, et

sellega võttis ta kommentaaride eest teatud vastutuse.

92. EIK võtab siinjuures arvesse internetikasutajate soovi olulisust mitte avalikustada oma isikut sõnavabaduse teostamisel. Samal ajal manitseb ettevaatlikkusele interneti levik ja võimalus (või mõningatel juhtudel oht), et kord avalikustatud informatsioon jääbki avalikuks ja igavesti ringlevaks. Informatsiooni internetis avalikustamise lihtsus ja seal leiduva informatsiooni märkimisväärne hulk tähendavad, et laimavate avalduste tuvastamine ja nende kõrvaldamine on raske ülesanne. Selline on olukord interneti uudisteportaali pidaja jaoks, nagu käesolevas asjas, kuid see on veelgi koormavam ülesanne potentsiaalse kahjustatud isiku jaoks, kellel on tõenäoliselt vähem võimalusi interneti pidevaks jälgimiseks. EIK leiab, et viimane element on oluline tegur kaalulolevate õiguste ja huvide tasakaalustamisel. EIK viitab siinkohal kohtuasjale *Krone Verlag (nr 4)*, milles ta leidis, et kui panna laimatud isiku risk saada hüvitist laimamist puudutava menetluse eest meediaettevõttele, kelle majanduslik seisund on üldjuhul laimatu omast parem, ei ole see iseenesest ebaproportsionaalne sekkumine meediaettevõtte õigusesse sõnavabadusele (vt *Krone Verlag GmbH & Co. KG vs. Austria (nr 4)*, nr 72331/01, punkt 32, 9. november 2006).

93. Viimasena märgib EIK, et kaebaja oli kohustatud puudutatud isikule maksuma 320 euro suuruse summa mittevaralise kahju hüvitisena. EIK leiab, et nimetatud summat – kui võtta arvesse, et kaebaja on Eesti ühe suurima interneti uudisteportaali kutseline pidaja – ei saa mingil juhul pidada ebaproportsionaalseks riigisiseste kohtute tuvastatud rikkumise suhtes.

94. Eeltoodu alusel, võttes eelkõige arvesse kommentaaride solvavat ja ähvardavat laadi, asjaolu, et kommentaarid postitati vastukajana kaebaja kutsetegevuse raames äriliste põhimõtete alusel hallatavas uudisteportaalis avaldatud artiklile, kaebaja võetud meetmete ebapiisavust vältimaks teiste isikute maine kahjustamist ja tagamaks reaalsel võimalust, et kommentaaride koostajad võetakse vastutusele, ning kaebajale mõistetud mõõdukat karistust, leiab EIK, et käesoleval juhul oli riigisiseste kohtute otsus, mille kohaselt on kaebaja vastutav oma interneti uudisteportaalis lugejate postitatud laimavate kommentaaride eest, kaebaja sõnavabaduse õiguse õiglane ja proportsionaalne piirang.

Eeltoodust tulenevalt ei ole konventsiooni artiklit 10 rikutud.

SELLEST LÄHTUDES KOHUS ÜHEHÄÄLSELT

1. *tunnistab* kaebuse vastuvõetavaks;
2. *leiab*, et konventsiooni artiklit 10 ei ole rikutud.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 10. oktoobril 2013 kohtureeglite 77. reegli lõigete 2 ja 3 kohaselt.

André Wampach
Sekretäri asetäitja

Isabelle Berro-Lefèvre
Esinaine